

ZMIANY W WYDATKACH GOSPODARSTW DOMOWYCH DZIESIĘCIU NOWYCH CZŁONKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

CHANGES IN HOUSEHOLD EXPENDITURES IN THE NEW EU MEMBER STATES

Synopsis. Artykuł przedstawia przemiany w poziomie i strukturze wydatków gospodarstw domowych w Polsce jak i w pozostałych nowoprzyjętych krajach Unii Europejskiej w porównaniu do 15 „starych” członków UE w latach 1993-2004. W opracowaniu podjęto próbę wskazania kierunków zmian, jakie zachodzą w budżetach i wydatkach gospodarstw domowych, tak na produkty żywnościowe jak i nieżywnościowe.

Słowa kluczowe: gospodarstwa domowe, wydatki, kraje Unii Europejskiej

WSTĘP

Konsumpcja dotyczy nas wszystkich, zarówno biednych jak i bogatych. Choć występują na świecie ogromne dysproporcje pomiędzy jej poziomem i strukturą to niewątpliwie stanowi istotną część naszego życia. Około 1,2 mld ludzi na ziemi u progu XXI wieku żyje za przeciętnie jednego dolara dziennie, a aż 2,8 mld za mniej niż 2 dolary, podczas, gdy tzw. „globalna klasa konsumentów” dysponuje siłą nabywczą przekraczającą 7 tys. dolarów [Gardner G i inni 2004]. Dla przykładu, w 1998 roku przeciętny mieszkaniec Stanów Zjednoczonych wydawał na żywność około 21,5 tys. dolarów, podczas gdy Duńczyk 16,3 tys., Japończyk 13,5 tys. a Tanzańczyk 375 USD. Amerykanin w tym samym okresie przeznaczał w wydatkach ogółem około 13% na żywność, Duńczyk 16%, Japończyk 12%, Tanzańczyk 67%, a ile wydawał Europejczyk, w tym Polak?

Przeprowadzona analiza miała na celu przedstawienie i ocenę zmian zachodzących w wydatkach przeciętnych gospodarstw domowych w Polsce i pozostałych nowo przyjętych krajach UE-10 w porównaniu do przemian zachodzących w analogicznym okresie (latach 1993-2004) w krajach UE-15. W opracowaniu zwrócono szczególną uwagę na kierunki zmian w poziomie i strukturze wydatków gospodarstw domowych w Polsce w porównaniu z krajami Unii Europejskiej pod koniec XX i na początku XXI wieku. Przyjęty do porównań okres, a zwłaszcza lata 1993, 1998, 2003 i 2004 podyktowany był dostępem do porównywalnych ze

¹ Dr inż., Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, tel. 0-22 59 34 038, e-mail: Agnieszka_Borowska@sggw.pl

sobą danych statystycznych pochodzących z wtórnych źródeł jakim były badania Budżetów Gospodarstw Domowych Eurostat - baza HBS COICOP.

ZMIANY W POZIOMIE I STRUKTURZE WYDATKÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH UE-10 W PORÓWNANIU DO UE-15

Przystąpienie dziesięciu nowych członków do Unii Europejskiej w 2004 roku przyczyniło się do zmian zarówno strukturalnych jak i ilościowo-jakościowych na rynku żywności. Można mówić o zapoczątkowaniu przemian tak po stronie popytowej jak i podażowej w skali mikro i makroekonomicznej w całej gospodarce żywnościowej Wspólnoty. W ciągu roku, porównując 2003 z 2004 rynek Unii zwiększył się z 382,7 mln konsumentów do 456,8 mln, czyli o 19,3%, co stanowiło ponad 74,1 mln osób. Obecnie najliczniejszą grupą nabywców są Niemcy, stanowią 18,1% populacji, na drugim miejscu plasują się dwa kraje Francja i Wielka Brytania po 13,1%, kolejną pozycję zajmują Włosi 12,6%, dalej znajdują się Hiszpanie 9,2% natomiast polski konsument jest tuż za nimi z procentowym udziałem w strukturze populacji wynoszącym 8,4%, za nami w malejącej kolejności są takie kraje jak Holandia (3,6%), Grecja (2,4%), Portugalia i Belgia (2,3%), Czechy czy Węgry (2,2%).

Ponadto uległa również zmianie liczba gospodarstw domowych funkcjonująca na terenie Wspólnoty, jeszcze rok przed rozszerzeniem istniało ich ponad 157,8 mln. Z danych statystycznych [Consumers... 2005] wynika, że w 2002 r. w Niemczech było 38,2 mln gospodarstw, w Wielkiej Brytanii 26,2 mln, we Francji 24,7 mln, Włoszech 22,2 mln, Hiszpanii 13,7 mln, a w Polsce około 13,3 mln [Mały... 2005, s. 117]. W pozostałych krajach UE-10 gospodarstw domowych było odpowiednio w Czechach 4 mln, na Węgrzech około 3,7 mln, na Litwie 1,2 mln, na Łotwie 0,8 mln, na Słowacji 1,6 mln, w Słowenii 0,7 mln, w Estonii 0,5 mln, na Cyprze 0,2 mln a na Malcie 0,1 mln.

Przeciętne gospodarstwo domowe w UE-15 składało się z 2,44 osób w 2001 roku. Wówczas najliczniejsze były gospodarstwa na Cyprze bo liczyły średnio 3,26 osób, podczas gdy w Danii tylko 2,14 osób. Co ciekawe, obecnie wśród 25 krajów Unii, najmniej osób w gospodarstwie występuje w krajach skandynawskich i Beneluksu, a najwięcej poza Grecją i Irlandią wśród nowo przyjętych członków takich jak Cypr, Polska, Słowenii, Malcie, Łotwie, Słowacji.

Wraz ze wzrostem realnych dochodów gospodarstw domowych, zwłaszcza w wysoko rozwiniętych krajach UE-15, podobny kierunek zmian był również widoczny w UE-10 (na mniejszą skalę aczkolwiek bardziej dynamiczny), można było zaobserwować przeciętnie osiągnięcie na tyle wysokiego stopnia zaspokojenia potrzeb żywnościowych, że gros z

wydatków ponoszonych przez konsumentów była przeznaczana na dobra i usługi nieżywnościowe. Jeszcze na początku lat 90. przeciętne gospodarstwo w Polsce przeznaczało na żywność około 50% swoich wydatków, w

Z danych statystycznych [Consumers... 2005] wynika, że roczne wydatki gospodarstw domowych na zakup dóbr i usług konsumpcyjnych są zróżnicowane w poszczególnych krajach Wspólnoty. W 1999 roku w UE-15 przeznaczano na ten cel przeciętnie kwotę 25,1 tys. euro. Jednak rozpiętość w tychże wydatkach między Luksemburgiem (44,2 tys. euro) a Portugalią 13,4 tys. euro wynosiła 30,7 tys. euro, podczas gdy 19,7 tys. euro pomiędzy nowoprzyjętymi krajami takimi jak Łotwa 2780 euro i Cypr 22,5 tys. euro. W pozostałych krajach UE-10 średnie wydatki na omawiany cel kształtowały się na poziomie około 18,0 tys. euro na Malcie, w Słowenii 13,6 tys. euro, w Czechach 4838 euro, niewiele mniej w Polsce bo 4479 euro, na Słowacji 3790 euro, na Węgrzech 3697 euro, w Estonii 3320 euro, a na Litwie 3170 euro². Jeśli zaś uwzględnić przeciętne wydatki konsumpcyjne gospodarstwa domowego wyrażone w parytecie siły nabywczej, to okazuje się, że w 1999 r. UE-15 przeznaczała na ten cel 24 772 PPS. Nadal najwięcej wydatkowali Luksemburczycy, ponad 43,2 tys. PPS, a prawie pięciokrotnie mniej Łotysze, podczas gdy Polacy 8,982 tys. PPS. Czternaście spośród obecnych 25 krajów UE osiągnęło poziom wydatków przekraczający 20 tys. PPS lecz nie więcej niż 29,8 tys. PPS, podczas gdy pięć państw nie przekroczyło poziomu 10 tys. PPS rocznie.

Struktura wydatków gospodarstw domowych w poszczególnych krajach jest także zróżnicowana. Jednak zarówno w UE-15 jak i UE-10 wydatki na mieszkanie i koszty stałe związane z jego utrzymaniem stanowią wysoki udział w rozchodach ogółem. Na drugim bądź trzecim miejscu są w zależności od rozpatrywanego kraju wydatki na żywności i napoje bezalkoholowe lub transport (tab. 1 i 2).

Najwięcej procentowo w wydatkach globalnych przeznaczają na **mieszkanie i opłaty za wodę, energię elektryczną, gaz** itp. mieszkańcy Danii, powyżej 27% w 2000 r. do 29,1% w 2003 r., oraz krajów północnej Europy, np. Szwecji i Finlandii odpowiednio 28,6% i 25,4% w 2004 r., a na Malcie tylko około 8,5%. W pozostałych krajach poza Wielką Brytanią, Portugalią, Austrią, Grecją, Hiszpanią, Cyprzem, Litwą, Słowenią oraz Węgrami wydatki te stanowią ponad 20% wydatków ogółem. W Polsce w analizowanym okresie kształtowały się one powyżej 22% w 2000 r. a w 2004 r. wynosiły 24,1%, z roku na rok były coraz wyższe, tak jak w wielu innych krajach. Choć są i takie państwa, w których ów procentowy udział

² Dane z Eurostatu [Consumers... 2005], Household Budget Survey (theme3/hbs).

pozostawał na niezmiennym poziomie w latach 1998-2004, jak np. w Belgii (około 23%), Hiszpanii (14,4%), na Cyprze (około 12,5%), Austrii (około 19%), Portugalii (13,5%), Finlandii (około 25,5%). Dla porównania w Japonii wydatki te stanowiły około 25% w 1998 r., natomiast w USA 16,9% w 1999 r.

Drugą istotną grupą wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe są te przeznaczane na *żywność i napoje bezalkoholowe*. Stanowiły one w 2004 roku od 9,3% w Irlandii, około 9% w Luksemburgu i Wielkiej Brytanii, 11% w Holandii, około 12,5% w Niemczech, Danii, Szwecji i Finlandii, 13,6% w Belgii, ok. 14% we Francji, ok. 15% Włoszech i Grecji, 16% na Cyprze i Hiszpanii, 17% w Portugalii, około 19% w Polsce oraz na Słowacji, ponad 20% w Estonii, a 28% w 2003 r. na Litwie. Choć należy podkreślić, że w krajach UE-10 wydatki na tę grupę produktów były w wyrażeniu względnym i bezwzględnym zdecydowanie wyższe niż w UE-15. Analizując w latach 1993-2004 zmianę procentowego udziału tychże wydatków zauważymy ich spadek we wszystkich krajach UE-25, natomiast wzrost na mieszkanie i łączność w większości z rozpatrywanych krajów.

U siedmiu z piętnastu „starych” członków UE żywność i napoje alkoholowe stanowiły drugą pod względem udziału w wydatkach rodzinnych grupę produktów poza Niemcami, Francją, Irlandią, Luksemburgiem, Holandią, Austrią, Finlandią, Szwecją i Wielką Brytanią, w których większe znacznie mały wydatki na transport.

Podczas gdy połowa z ”nowo” przyjętych do Wspólnoty krajów procentowo przewyższała te przeznaczane na utrzymanie mieszkania aniżeli na żywność, jak na przykład w Polsce, Czechach, Estonii, Słowacji i Słowenii.

Wraz z zaspokojeniem podstawowych potrzeb, a do takich dóbr zalicza się żywność, gospodarstwa domowe potrzebują i zaspokajają potrzeby wyższego rzędu związane ze spędzaniem wolnego czasu - czyli przeznaczają coraz więcej tak procentowo jak i wartościowo na hotele i restauracje, rekreację i kulturę itp.

Choć stopniowo z roku na rok także w krajach UE-10 zachodzi podobny, co w wyżej rozwiniętych gospodarczo krajach Unii w latach wcześniejszych, proces zmniejszenia znaczenia udziału żywności w wydatkach ogółem, na rzecz wydatków mieszkaniowych, ale także tych związanych z transportem i łącznością wynika, zwłaszcza tych ostatnich z konieczności realizacji codziennych obowiązków w coraz to krótszym czasie i na coraz to większe odległości, żyjemy przecież w dobie społeczeństwa informacyjno-mobilnego.

Tabela 1. Struktura wydatków gospodarstw domowych w krajach UE w latach 1993-2004 (wydatki ogółem=100%)

Table 1. Structure of household expenditure in the EU countries, years 1993 through 2004, %

Kraj/lata	Żywność i napoje bezalkoholowe				Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe, narkotyki				Odzież i obuwie				Utrzymanie mieszkania, woda energia elektryczna, gaz i in.			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
EU -25	:	13.6	13.1	12.7	:	3.8	3.8	3.6	:	6.7	6.1	6.0	:	21.2	21.5	21.3
EU - 15	14.8	13.2	12.8	12.4	3.7	3.6	3.6	3.5	7.3	6.8	6.2	6.0	20.7	21.2	21.4	21.2
Czechy	:	18.8	17.0	17.2	:	9.0	8.8	8.5	:	5.4	5.1	5.0	:	20.2	22.9	21.8
Estonia	36.8	25.9	20.6	20.6	10.1	7.6	9.1	9.8	5.8	5.8	6.1	5.9	17.3	25.2	22.2	21.9
Cypr	:	16.5	16.3	16.4	:	4.9	5.7	5.8	:	7.4	6.9	6.4	:	12.6	12.7	12.2
Łotwa	47.0	28.3	22.2	:	10.1	7.1	7.4	:	6.2	8.7	7.8	:	10.4	20.4	21.0	:
Litwa	48.8	33.4	28.0	:	3.1	8.1	7.4	:	7.1	6.1	5.9	:	8.7	14.5	15.2	:
Węgry	:	21.8	18.5	17.7	:	8.5	8.5	8.1	:	4.9	4.3	4.0	:	19.6	18.2	19.4
Malta	:	16.8	17.5	17.1	:	3.3	3.3	3.5	:	6.4	6.0	6.1	:	5.5a	8.6	8.5
Polska	:	23.0	19.4	19.3	:	7.8	6.6	6.5	:	5.3	4.4	4.5	:	22.1	24.8	24.1
Słowenia	21.2	18.2	17.1	15.8	4.8	4.9	4.8	4.4	7.4	6.2	6.1	6.2	17.4	19.6	19.7	19.3
Słowacja	24.4	26.7	21.2	19.7	7.6	6.6	5.6	5.4	7.3	6.6	3.7	3.4	19.8	19.3	26.5	27.5
Kraj/lata	Wyposażenie mieszkania				Zdrowie				Transport				Łączność			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
EU -25	:	6.9	6.6	6.5	:	3.2	3.5	3.5	:	13.7	13.4	13.5	:	2.2	2.8	2.8
EU - 15	7.3	7.0	6.6	6.6	3.2	3.2	3.4	3.5	13.3	13.8	13.5	13.6	1.9	2.2	2.7	2.8
Czechy	:	6.0	5.4	5.2	:	1.7	1.6	1.6	:	10.9	10.2	10.7	:	2.0	3.4	3.5
Estonia	4.2	4.5	5.2	5.0	1.3	1.3	2.5	2.6	7.1	10.0	11.4	11.7	1.1	2.0	2.9	3.0
Cypr	:	6.8	6.6	7.0	:	3.5	3.7	3.9	:	14.4	14.1	14.5	:	1.9	2.4	2.4
Łotwa	2.9	2.6	3.4	:	3.7	3.7	4.4	:	6.2	10.5	9.7	:	1.5	1.7	4.1	:
Litwa	3.8	4.4	5.1	:	1.7	3.5	3.9	:	6.6	12.9	15.0	:	0.7	1.9	3.1	:
Węgry	:	6.9	6.9	7.4	:	3.0	3.8	3.7	:	13.1	15.7	15.6	:	3.4	4.8	4.6
Malta	:	8.0	9.1	9.1	:	2.5	2.6	2.6	:	14.0	13.1	13.3	:	4.9	5.1	5.1
Polska	:	4.8	4.5	4.4	:	3.9	4.7	4.9	:	9.3	10.5	10.2	:	2.2	3.2	3.2
Słowenia	6.0	5.6	5.9	6.0	1.9	2.7	3.4	3.2	17.0	16.4	14.9	15.0	1.1	2.0	2.8	3.1
Słowacja	5.3	5.3	4.6	4.9	2.0	1.8	2.3	2.7	7.9	8.5	9.3	9.2	1.7	2.5	3.9	3.9
Kraj/lata	Rekreacja i kultura				Edukacja				Restauracje i hotele				Inne wydatki			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
EU -25	:	9.5	9.4	9.7	:	1.0	1.0	1.0	:	8.6	9.0	9.7	:	9.4	9.9	10.7
EU - 15	9.2	9.5	9.4	9.7	0.9	1.0	1.0	1.0	8.8	8.8	9.2	9.7	9.0	9.5	10.0	10.8
Czechy	:	11.6	11.4	11.8	:	0.4	0.4	0.6	:	7.8	6.6	11.8	:	6.3	7.1	7.3
Estonia	3.4	6.8	6.8	6.6	0.7	1.1	1.3	1.0	6.0	4.5	5.5	5.6	6.2	5.3	6.5	6.4
Cypr	:	7.6	8.0	8.2	:	2.5	2.9	2.9	:	13.8	12.6	8.2	:	8.1	8.0	8.3
Łotwa	2.8	4.4	7.1	:	0.3	1.3	2.7	:	5.5	3.8	7.1	:	3.4	5.2	5.1	:
Litwa	1.8	5.5	7.1	:	0.1	0.5	0.7	:	2.6	3.4	3.3	:	15.0	4.8	:	:
Węgry	:	7.5	7.9	7.9	:	1.2	1.3	1.3	:	7.5	7.8	7.9	:	5.3	5.3	5.2
Malta	:	10.6	10.6	11.0	:	1.1	1.2	1.2	:	10.5	10.6	11.0	:	8.9	8.2	8.2
Polska	:	8.7	7.2	7.3	:	1.2	1.7	1.8	:	3.2	2.9	7.3	:	8.5	10.0	11.2
Słowenia	8.8	9.3	9.5	9.9	1.3	0.9	1.0	1.0	7.5	7.2	6.9	9.9	5.6	7.1	7.8	9.1
Słowacja	8.6	8.0	8.3	8.2	0.6	0.6	0.9	1.0	8.3	7.5	7.5	7.2	6.5	6.6	6.2	6.5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostatu [2005]

Zatem to właśnie te pozycje są kategorią wydatków rosnącą tak dynamicznie. Na **transport** najwięcej procentowo przeznaczają się w budżetach domowych w Luksemburgu 18,5% w 2004 r. a najmniej w Grecji 8,5%. Na podobnym, choć nieco niższym o około 1-2pkt,% poziomie co w pozostałych krajach UE-15 oscylują te wydatki również w krajach UE-10, przy czym najwyższe są na Węgrzech, Słowenii i na Litwie około 15% a najniższe około 10% na Słowacji, w Czechach i w Polsce.

Kolejną ważną grupą są wydatki na **kulturę i rekreację**. Są one zróżnicowane w zależności od kraju. Średnio w UE-25 przeznacza się na nie około 9,7% w 2004 r., najmniej w Grecji, Portugalii i Irlandii około 6-7% za to najwięcej, bo w granicach 11-12% w Szwecji i Wielkiej Brytanii, w Austrii, Finlandii i w Czechach. W pozostałych krajach tak UE-10 jak i UE-15 skala wynosi od około 7% do 10%.

Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego zamiennie z wydatkami na **odzież i obuwie** stanowi piątą lub szóstą w hierarchii ważności wydatków grupę dóbr. Zajmują one w budżetach od około 4,5% w Polsce w 2004 r. do ponad 9% na Malcie, ale w większości krajów UE-10 nie przekraczają zarówno te pierwsze z wymienionych jak i te drugie 7,5% jak odpowiednio na Węgrzech czy na Cyprze. W przypadku państw UE-15 skala jest wyższa o około 2 pkt.%.

Co ciekawe w kilku krajach „starej” Wspólnoty więcej procentowo w wydatkach rodzinnych przeznacza się na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe niż na zdrowie, tak jak w przypadku Luksemburga, Danii, Grecji, Irlandii, Finlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii. Podobną sytuację można było zaobserwować we wszystkich krajach UE-10.

Wraz ze wzrostem realnych dochodów konsumentów począwszy od połowy lat 90. zmniejsza się w wydatkach gospodarstw domowych w Polsce udział wydatków na tłuszcze zwierzęce, produkty zbożowe, czy ziemniaki, natomiast wzrasta udział wydatków na warzywa, owoce i ich przetwory, nabiał pod postacią napoi mlecznych oraz szlachetniejsze odmiany wędlin i mięsa. W strukturze wydatków na żywność dominuje mięso i jego przetwory stanowiąc około 30%, kolejną pozycją jest pieczywo i produkty zbożowe obejmującą około 17% wydatków, mleko, sery i jaja to wydatek rzędu około 15-16%, a warzywa ok.11%, natomiast cukier, dżem, miód, czekolada i in. wyroby cukiernicze stanowią podobnie jak owoce oraz oleje i pozostałe tłuszcze około 6%, zaś ryby ok. 3%.

Jeśli wydatki gospodarstw domowych na żywność ogółem (bez napoi alkoholowych i wyrobów tytoniowych) przyjmiemy za 100%, to zdecydowanie najwięcej przeznacza się na produkty mięsne, kolejną pozycję zajmuje pieczywo i produkty zbożowe (poza Grecją i Finlandią mleko, sery i jaj), trzecią jest nabiał-mleko, sery i jaja, następną w zależności od kraju warzywa, ale również ryby i owoce morza w Grecji, owoce we Włoszech, czy cukier i wyroby cukiernicze w Danii (tab. 3).

Tabela 2. Struktura wydatków gospodarstw domowych UE-15 w latach 1993-2004 (wydatki ogółem=100%)
 Table 2. Structure of household expenditure in the EU-15 countries, years 1993 through 2004, %

Kraj/lata	Żywność i napoje bezalkoholowe				Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe, narkotyki				Odzież i obuwie				Utrzymanie mieszkania, woda energia elektryczna, gaz i in.			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
Belgia	.	13.7	13.7	13.6	.	3.9	3.9	3.9	.	5.9	5.4	5.3	.	23.3	23.1	22.9
Dania	14.0	13.1	12.5	11.4	5.5	4.6	4.5	4.1	5.2	5.1	5.1	5.0	28.8	27.3	27.8	27.3
Niemcy	13.1	12.1	12.2	11.7	4.0	3.9	4.1	3.6	7.7	6.6	5.9	5.4	22.1	23.3	23.8	23.8
Grecja	18.4	16.8	15.4	15.0	4.2	4.5	4.7	4.6	10.7	11.0	10.2	10.1	18.1	17.4	15.7	15.4
Hiszpania	.	15.9	16.0	.	.	3.1	3.2	.	.	6.6	5.9	.	.	14.6	14.4	.
Francja	15.4	14.7	14.4	14.1	3.3	3.5	3.3	3.2	6.1	5.2	4.5	5.0	23.6	23.5	23.5	23.8
Irlandia	17.5	10.3	7.0	9.3	6.2	6.4	6.3	5.6	6.9	7.3	5.6	4.8	15.7	17.9	20.6	20.7
Włochy	18.1	15.3	15.1	14.8	2.7	2.5	2.4	2.4	9.8	9.7	9.0	8.9	18.8	19.4	20.3	20.5
Luksemburg	11.3	10.8	9.8	9.7	9.3	9.6	11.2	11.7	6.2	5.5	4.5	3.9	20.6	20.7	21.5	21.0
Holandia	13.6	12.0	11.2	11.0	3.6	3.2	3.2	3.1	7.2	6.4	5.6	5.4	20.0	21.0	21.4	21.6
Austria	13.7	11.9	10.9	10.8	2.9	2.9	3.0	3.1	8.7	7.4	.	6.7	16.7	19.2	19.1	19.5
Portugalia	21.5	19.0	18.6	17.0	4.3	4.1	4.0	3.8	8.5	7.9	7.9	7.9	10.2	13.1	13.6	13.5
Finlandia	17.3	13.2	12.8	12.5	6.7	5.8	5.8	5.2	4.6	5.1	4.7	4.8	24.8	25.4	25.7	25.4
Szwecja	14.6	12.8	12.4	12.3	4.8	4.0	3.9	3.7	5.7	5.2	5.6	5.2	32.3	31.0	28.9	28.6
W. Brytania	11.8	10.3	9.1	8.9	4.4	4.2	4.0	3.9	6.2	6.0	6.1	6.0	18.4	18.0	18.4	18.7
Kraj/lata	Wyposażenie mieszkania				Zdrowie				Transport				Łączność			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
Belgia	.	5.6	5.4	5.4	.	3.9	4.5	4.4	.	13.9	14.3	14.6	.	1.8	2.2	2.3
Dania	5.6	5.8	5.8	5.9	2.6	2.5	2.6	2.6	11.2	13.6	11.6	12.5	1.9	1.8	2.2	2.3
Niemcy	8.1	8.1	7.2	7.1	3.6	4.1	4.4	4.7	13.5	13.8	13.5	13.8	2.0	2.3	2.9	2.9
Grecja	6.5	6.3	6.3	6.2	4.9	5.4	5.8	6.0	11.1	8.7	8.1	8.5	1.0	1.8	2.6	2.4
Hiszpania	.	6.1	5.8	5.8	.	3.2	3.5	3.5	.	12.7	12.2	12.2	.	2.1	2.5	2.5
Francja	6.5	6.3	5.9	5.9	3.6	3.6	3.7	3.4	14.2	14.6	14.7	14.6	1.8	1.9	2.4	2.7
Irlandia	6.9	7.4	7.2	7.1	3.1	2.7	3.5	3.5	10.6	11.6	10.6	10.6	1.7	1.9	3.2	3.4
Włochy	9.4	8.5	7.8	7.8	2.8	3.3	3.3	3.2	12.5	13.9	13.4	13.5	1.9	2.3	2.8	2.8
Luksemburg	8.6	8.4	8.4	8.0	1.4	1.7	1.4	1.4	16.1	15.8	17.2	18.5	1.1	1.9	1.7	1.6
Holandia	7.7	7.4	6.8	6.4	3.9	4.4	5.1	5.3	12.2	12.0	11.3	11.4	1.8	2.9	4.1	4.7
Austria	9.3	8.7	7.7	7.5	3.0	3.3	3.3	3.2	11.8	12.2	12.4	12.8	1.8	2.3	2.5	2.5
Portugalia	6.9	7.4	7.3	7.1	7.3	4.6	4.9	4.9	15.7	17.3	13.7	.	2.1	2.4	2.8	2.8
Finlandia	4.3	4.9	5.0	5.3	3.6	3.6	4.1	4.1	12.0	13.6	13.0	12.7	1.5	2.7	3.2	3.3
Szwecja	4.7	4.6	5.0	5.0	2.1	2.4	2.7	2.7	12.1	13.3	13.1	12.9	2.1	3.0	3.2	3.2
W. Brytania	5.9	5.8	6.3	6.4	1.5	1.5	1.8	1.8	14.1	15.0	14.4	14.2	2.0	2.1	2.3	2.3
Kraj/lata	Rekreacja i kultura				Edukacja				Restauracje i hotele				Inne wydatki			
	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004	1993	1998	2003	2004
Belgia	.	9.9	9.1	9.2	.	0.5	0.6	0.6	.	5.3	5.3	5.2	.	11.8	11.9	12.5
Dania	10.4	10.6	10.2	10.6	0.7	0.8	0.8	0.8	5.9	5.3	4.9	4.5	8.3	9.5	10.2	12.8
Niemcy	9.6	9.4	9.1	9.4	0.7	0.7	0.7	0.7	5.7	5.5	5.3	5.2	9.2	9.6	10.1	11.8
Grecja	4.3	5.2	5.8	6.0	1.8	1.7	1.7	1.6	14.1	16.2	17.7	18.4	4.9	5.0	5.8	5.9
Hiszpania	.	8.6	8.4	8.4	.	1.8	1.6	1.6	.	18.7	19.5	19.5	.	6.7	7.0	7.0
Francja	8.5	8.7	9.0	9.3	0.6	0.7	0.6	0.7	7.5	7.4	7.6	.	8.8	8.1	9.5	11.0
Irlandia	8.3	7.3	6.6	7.3	1.0	0.9	1.1	1.3	14.5	15.3	14.5	14.2	8.2	8.1	9.5	12.3
Włochy	7.5	7.4	7.3	7.2	1.0	1.0	1.0	0.9	8.6	8.8	9.7	9.7	7.6	7.9	8.6	9.0
Luksemburg	8.2	8.1	8.3	8.1	0.2	0.3	0.4	0.3	9.3	8.3	7.3	6.8	7.7	9.0	7.0	9.0
Holandia	11.1	11.2	10.7	10.3	0.8	0.6	0.6	0.6	5.9	5.8	5.6	5.2	12.3	13.7	14.4	15.1
Austria	11.2	11.6	11.6	11.9	0.4	0.5	0.7	0.6	11.4	10.9	11.8	12.3	9.0	8.8	9.3	9.4
Portugalia	5.4	6.6	6.2	6.6	1.4	1.2	1.2	1.2	9.4	9.8	9.8	10.8	7.2	9.1	10.0	10.7
Finlandia	10.4	11.2	11.1	11.2	0.5	0.6	0.4	0.5	7.0	7.0	6.5	6.4	7.2	7.0	7.5	8.7
Szwecja	10.6	11.4	11.9	11.9	0.1	0.2	0.1	0.3	4.4	4.9	5.0	5.0	6.5	7.3	8.0	9.1
W. Brytania	10.6	12.2	12.6	12.7	1.3	1.5	1.4	1.4	11.5	11.5	11.4	11.4	12.2	11.8	11.5	11.4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostatu [2005]

Tabela 3. Struktura wydatków gospodarstw domowych w wybranych krajach Unii Europejskiej w 1999 roku, %
Table 3. Structure of household expenditure in selected EU-15 countries, in 1999, %

Rodzaj produktu	Austria	Belgia	Dania	Francja *	Finlandia	Grecja	Hiszpania	Irlandia	Luksemburg	Holandia	Portugalia *	Włochy	Wielka Brytania
Mięso	2,9	3,6	2,8	4,5	2,7	4	5,1	3,8	2,7	2,2	6,2	4,7	2,4
Pieczywo i produkty zbożowe	2,2	2,4	2,2	2,8	2,4	2,0	2,8	2,4	1,6	1,8	3,2	3,3	2,0
Mleko, sery, jaja	1,8	1,6	1,9	2,2	2,5	2,5	2,5	2,0	1,3	1,6	2,5	2,8	1,3
Warzywa	1,0	1,2	1,3	1,8	1,3	1,9	1,4	1,7	0,9	1,3	2	1,7	1,5
Owoce	1,0	0,8	0,7	1,1	1,0	1,4	1,4	0,7	0,8	0,8	1,6	1,8	0,7
Cukier, dżem, czekolada, wyroby cukiernicze	1,0	0,9	1,5	0,8	1,1	1,0	0,6	1,3	0,6	0,7	0,5	0,7	0,7
Tłuszcze roślinne i zwierzęce	0,5	0,3	0,4	0,4	0,4	1,5	0,7	0,4	0,3	0,3	1,2	0,9	0,2
Ryby i owoce morza	0,3	0,8	0,6	1,0	0,5	1,3	2,4	0,4	0,5	0,3	3,2	1,6	0,4
Pozostałe produkty	1,3	0,4	0,3	0,6	1,1	0,1	0,2	0,8	0,3	0,6	0,1	0,2	0,4
Wyroby tytoniowe	1,5	0,8	1,9	1,1	1,1	2,9	1,9	2	0,8	0,8	1,5	1,0	1,5
Napoje bezalkoholowe	1,3	1,3	1,5	1,0	1,3	0,9	1,0	1,6	1,0	1,0	0,7	1,6	0,9
Kawa, herbata, kakao	0,5	0,3	0,6	0,3	0,5	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,6	0,3
Wody mineralne, napoje, soki	0,9	1,0	0,9	0,7	0,7	0,6	0,6	1,3	0,7	0,7	0,4	1,0	0,6
Napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe	1,0	1,5	2,3	1,6	1,8	0,6	0,8	5,2	1,2	1,3	1,4	0,9	1,4
Wyroby spirytusowe	0,1	0,2	0,4	0,5	0,5	0,2	0,1	0,8	0,2	0,3	0,2	-	0,3
Wino	0,5	0,9	1,0	1,1	0,5	0,2	0,4	0,7	0,8	0,6	1,0	0,6	0,7
Piwo	0,5	0,4	0,8	-	0,8	0,2	0,2	3,7	0,2	0,4	0,2	0,2	0,4

* 1994

Źródło: [Consumers... 2005].

PODSUMOWANIE

Zmiany w wydatkach konsumpcyjnych gospodarstw domowych krajów należących do UE-15 i UE-10 wykazują pewne podobieństwa w latach 1993-2004. Na podstawie przeprowadzonej analizy można zaobserwować podobny kierunek zmian w przypadku:

- spadku udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem gospodarstw domowych, przy czym wśród krajów UE-15 zmiany te są nieznaczne, natomiast w nowoprzyjętych krajach Wspólnoty bardziej dynamiczne;
- w latach 1998-2003 w krajach UE-10 jak i UE-15 wzrósł procentowy udział kosztów stałych związanych z utrzymaniem mieszkania (opłaty za czynsz, energię elektryczną, gaz, wodę, kanalizację, opał i in.) w strukturze wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych poza Węgrami i Estonią oraz poza Grecją i Szwecją. W przypadku kilku krajów wydatki te stanowią stabilny poziom,
- spadek udziału wydatków na odzież i obuwie we wszystkich krajach UE-25;
- w większości krajów UE-25 wzrasta udział wydatków na ochronę zdrowia, łączność oraz transport, choć w przypadku kilku jest raczej stabilny,

- w przypadku wydatków na rekreację i kulturę, restauracje i hotele nie można wskazać jednokierunkowych zmian.

Literatura

Gardner G., Assadourian E., Sarin R. (2004): Obecny stan konsumpcji. [W:] State of The World 2004. The Worldwatch Institute. Earth Conservation.
Consumers in Europe. Facts and Figures. (2005). Eurostat.
Mały Rocznik Statystyczny Polski. GUS, Warszawa, lata 1990-2005.
The Agricultural Situation in the Community – Report. (2000). [Lata 1990-2000], National Accounts ESA. Detailed tables by branch 1970-1997. Eurostat.

Abstract. This study evaluated the changes in household spending in Poland compared with other European Union countries in the period 1993-2004. The article presents the changes in the level and structure of expenditures by household and by country.

Key words: households, expenditures, European Union countries